"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

KOLHAPUR

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था संचालित

विवेकानंद कॉलेज, (स्वायत्त) कोल्हापूर,

समाजशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष 2022 - 23

दि. 10/10/2022

नोटीस

समाजशास्त्र विभागातील बी. ए. भाग 2 च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते कि, शैक्षणिक वर्ष 2022 - 23 च्या पहिल्या सत्राच्या अंतर्गत मूल्यमापनासाठी आवश्यक असणारे होम असाइनमेंट दिनांक 30/10/2022 पर्यंत समाजशास्त्र विभागात जमा करावेत.

एच. व्ही. चामे

HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR
ESTD JUNE 1964
(Autonomous)

99

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

2130, E Ward, Tarabai Park, Kolhapur, Maharashtra 416003

Student Marks Entry

Course: B.A. - SY SEM - III

Session:DECEMBER-2022

Subject: SOCIOLOGY (PAPER III) (DSC-1021C1) - CIE

Sr.No.	PRN No	Seat No	Student Name	Marks
1	2021014783	409466	DIPALI MOHAN PRASAD	14
2	2021014565	409470	GHARAL DHANASHREE DINKAR	14
3	2021014569	409473	Gosavi Arjun Madhukar	12
4	2021014803	409478	HEENA ILAI SHAIKH	14
5	2021014582	409479	INGOLE BAPU NAVANATH	14
6	2021014584	409481	Jadhav Prasad Bhikaji	13
7	2021014587	409483	Jadhav Sandhya Rajaram	14
8	2021014591	409485	Jadhav Vishwajit Vitthal	13
9	2021014597	409489	JIRAGE CHARAN SUNIL	13
10	2021014614	409497	KAMBLE HRUTIKA SUDHIR	15
11	2021014620	409500	KAMBLE MRUNALI SACHIN	15
12	2021014853	409502	KAMBLE PRAMILA DILIP	12
13	2021014624	409503	KAMBLE ROHAN RANJIT	14
14	2021014640	409510	Khandekar Gauri Ramesh	15
15	2021014672	409527	MANE ANIKET ANANDA	13
16	2021014680	409530	Mane Tejashri Sanjay	13
17	2021014684	409531	Mangolikar Apurva Ashok	14
18	2021014697	409534	MUJAWAR ARMA RAFIK	14
19	2021014705	409538	NAIKWADI TAHASIN ARIF	14
20	2021014717	409545	NIGADE GOURVA BHIKAJI	13
21	2021014719	409546	PADAVAL GAURI SHAHAJI	13
22	2021014723	409550	PARIT SNEHAL SHIVAJI	15
23	2021014738	409555	Patil Ankit Sandesh	13
24	2021014748	409561	PATIL PRANAV SAYAJI	14
25	2021014751	409563	PATIL PRATIK JAYSING	13
26	2021014781	409574	POWAR VAISHNAVI KAKASO	13
27	2021014567	409576	PRAJAKTA VISHANT GHUNKIKAR	11
28	2021014869	409580	Rajput Aashlesha Subhash	13
29	2021014755	409584	RUTUJA SAMBHAJI PATIL	13
30	2021014652	409587	Sakshi Rahul Kumbhar	14
31	2021014756	409590	SANIKA ARUN PATIL	14
32	2021014771	409591	SANIKA RAVINDRA PAWAR	14
33	2021014797	409592	Sankpal Swali Mahadev	15
34	2021014826	409606	TANDALE GAURANGI SARDAR	13
35	2021014830	409608	THORAT EKNATH DATTATRAY	13
36	2021014833	409609	TORAGALE AISHWARYA YALLAPPA	13
37	2021014836	409611	Ulape Sanika Eknath	12
38	2021014837	409612	ULAPE VAIBHAV VINAYAK	6

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Internal Examiner

Mobile Number

Print Date : 31/01/2023

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

2130, E Ward, Tarabai Park, Kolhapur, Maharashtra 416003

Student Marks Entry

Course: B.A. - SY SEM - III Session:DECEMBER-202

Sr.No.	PRN No	Seat No	Student Name	Marks
Subject: SOCIOLOGY (PAPER III) (DSC-1021C1) - CIE				
39	2021014845	409620	Wali Sakshi Suresh	13
40	2021014530	409623	Richa Rajesh Chavan	12
41		409629	KAMBLE AKSHAY AJAY	13

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Internal Examiner

Print Date : 31/01/2023 12:16:32 PM

Mobile Num

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's
VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

Class B.A. 2nd Year Div. Roll No. 5073
Suppliment No. Subject Sociallogy
Test / Tutorial No.

सानिका अरुण पाटील

प्र.1 लोकसंख्या वाढीची कारणे -

* प्रस्तावना :-

जागतिक पातळीवर विचार करता असे निदर्शनास येते की, बहुसंख्य सामाजिक समस्यांची जननी किंवा माता म्हणून लोकसंख्येच्या समस्येचा अग्रक्रमांक लागतो. सर्वच अविकसीत आणि विकसीत राष्ट्रांची सर्वात अधिक गंभीर समस्या म्हणून लोकसंख्येच्या समस्येकडे पाहिले जाते.

1921 पर्यंत भारतातील जन्मदर व मृत्युदर यात फारशी तफावत नव्हती. त्यामुळे लोकसंख्येची वाढ विशेष जाणवत नव्हती. पण 1921 पासून निव्वळ लोकसंख्येतील भर लक्षणीय प्रमाणात वाढतच गेली; याचे कारण म्हणजे मृत्युदरात वेगाने घट होत गेली व जन्मदर वेगाने वाढत चालला.

अ] घटता मृत्युदर :-

1921 पासून मृत्युदर सातत्याने घटत चालला आहे, याची विविध कारणे पुढीलप्रमाणे आहेत -:

पूर्णत: मान्सून पावसाच्या मर्जीवर अवलंबून असलेल्या भारतीय शेतीप्रधान अर्थव्यवस्थेला सातत्याने ओल्या किंवा कोरड्या दुष्काळास तोंड दयावे लागत असे. अशा दुष्काळात हजारो माणसे अन्नपाण्याअभावी मृत्युमुखी पडत होती. या गोष्टी इतक्या नित्यनेमाच्या होत्या की त्याला 'मरीआईचा

फेरा' म्हटले जात असे. पण पुढे विज्ञानाच्या वाढत्या प्रमाणाबरोबर शेतीतंत्रात सुधारणा झाली, उत्पादन व्यवस्थेच्या कार्यक्षमतेत वाढ झाली व एकूण शेती उत्पादन वाढू लागले. त्याचबरोबर वाहतुकीच्या सोई व दळणवळण साधनांच्यामध्ये वाढ झाली. त्यामुळे दुष्काळ ग्रस्त भागात तातडीने अन्नधान्याचा, औषधाचा व इतर मदतीचा पुरवठा करता येऊ लागला.

२) विविध साथी व इतर रोगांवर प्रभावी नियंत्रण :-

पूर्वी भारतात देवी, प्लेग, कॉलरा, इन्फ्लु-एंझा यांसारख्या रोगांच्या साथी मोठ्या प्रमाणात येत व त्यात गावेच्या गावे ओसाड होत. हिवताप, विषमज्वर, क्षय इ. रोगांमुळे देखील मृत्युमुखी पडणा-ऱ्यांचे प्रमाण फार मोठे होते. १९११ ते २१ च्या दर-म्यान निव्वळ प्लेगच्या साथीने ३० लाखांचा बळी घेतला होता. तर १९१८ च्या इन्फ्लुएंझाच्या साथीने मृत्युमुखी पडलेल्यांची संख्या १.२० ते १.३० कोटींच्या घरात होती. पण १९२१ नंतर यात प्रभावी औषधो-पचार व रोगप्रतिबंधक लसींचा वापर करण्यात येऊ लागला.

३) आरोग्यविषयक सोई-सुविधात वाढ :-

ब्रिटिशांच्या राजवटीत सार्वजनिक आरोग्य चांगले राखण्यावर जाणीवपूर्वक भर देण्यात आला तर स्वातंत्र्योत्तर काळात याबाबत शासन व लोक अत्यंत दक्ष राहू लागले. वैद्यकीय क्षेत्रात निरनिराळ्या प्रभावी औषधे, साधने व उपचार पद्धतीने क्रांती केली. तर डॉक्टर्स, परिचारिका योजनांमुळे या सोई-सुविधा केवळ शहरांपुरत्या मर्यादित न ठेवता ग्रामीण भागात देखील नेल्या गेल्या. प्राथमिक आरोग्य

COLLEGE KOL... ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

केंद्रामुळे ग्रामीण भागात मृत्युदरात प्रभावी घट झाली आहे.

4) <u>सरासरी आयुर्मानात वाढ :-</u>

स्वातंत्र्योत्तर काळात शेती व्यवसायात आधुनिक तंत्राच्या वापर करुन शेती उत्पादनात झालेली वाढ, जीवनसत्वयुक्त भाजीपाल्यांचा पुरवठा तसेच वैयक्तिक व कौटुंबिक आरोग्याची काळजी घेण्याबाबत प्राप्त झालेला आधुनिक दृष्टिकोण आणि दळणवळणाच्या साधनात झालेली प्रभावी वाढ यांच्या परिणाम लोकसंख्येतील अकाली मृत्युप्रमाण कमी होण्यासाठी निश्चित झाला आहे.

5) <u>जन्म - मृत्युदर :-</u>

आपल्या देशात मृत्यूदरात घट झालेली दिसून येते. परंतु जन्मदर मात्र त्यामानाने घटलेला नाही. आपल्या देशाच्या 1000 लोकांमध्ये जन्मदर 27.5 आहे व मृत्युदर 0.5 आहे. त्यामुळे लोकसंख्येत वाढ होते.

6) <u>अज्ञान, अंधश्रद्धा, रूढी, परंपरा :-</u>

समाजामध्ये काही अंधश्रद्धा असतात. मुलगा म्हणजे वंशाचा दिवा, पाणी पाजण्यास व अग्नी देण्यास इस्टेटीला वारसदार पाहिजे, मुलगाच पाहिजे. त्यामुळे मुलाची वाट पाहत कुटुंबात माणसे म्हणतात मुलगी ही परक्याचे धन आहे त्यामुळे मुलगा होईपर्यंत कुटुंब नियोजन केले जात नाही. काही वेळेस पहिल्या मुलीस पत्नीला मुलीच झाल्या तर दुसरा विवाह केला जातो. व त्या पत्नीकडून ही कुटुंब मन वाढविले जाते त्यामुळे लोकसंख्येत वाढ होताना दिसून येते.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR (Autonomous) ESTD JUNE 1964

7) वैदयकीय सुविधांचा अभाव व अज्ञान :-

वैद्यकीय सुविधा असून देखील ग्रामीण भागात पोहचत नाहीत. काही वेळेस कुटुंब नियोजनाच्या साधनांची माहिती असते. परंतु त्यांच्या उपलब्धता नसल्यामुळे म्हणजेच या सुविधांचा अभाव असल्यामुळे तीचा वापर केला जात नाही. गैरसमजुती व अज्ञानामुळे तीचा वापर केला जात नाही. गैरसमजुती व अज्ञानामुळे माहिती देऊन देखील त्याचा वापर केला जात नाही. या कारणांमुळे लोकसंख्येमध्ये वाढ होत आहे दिसून येते.

8) मुलींच्या लग्नाचे वय :-

ग्रामीण भागामध्ये 15 ते 16 व्या वर्षीचे मुलीचे लग्न करुन दिले जाते. लग्न झाल्यावर लवकर मुले होतात. त्यावर नियंत्रण करण्याकरिता तिला कुटुंब नियोजन बद्दलच्या साधनांच्या व माहितीचा अभाव व अज्ञान असते. या वयामध्ये ती कोणत्याही गोष्टीचे निर्णय कुटुंबामध्ये घेऊ शकत नाही. त्याचप्रमाणे वयाच्या 35 व्या वर्षापर्यंत ती गर्भधारणा करु शकते. त्यामुळे अनेक अपत्य जन्माला येतात हे देखील लोकसंख्या वाढीत भर घालणारे घटक आहेत.

9) जन्म ही ईश्वर देणगी आहे :-

काही समाजामध्ये कुटुंबनियोजन करणे पाप म्हटले जाते. जन्म ही ईश्वरीय देणगी समजली जाते या अंधश्रद्धेपोटी लोकसंख्या वाढ होताना दिसून येते.

[VIV]EKANAND COLLEGE KOLHA[PUR] ESTD JUNE